

בבא קמא ע"א

גנב וטבח ביהו"כ משלם ד' וה' כר"מ הגמרא שואלת על מה שהמשנה אומרת שאם שאומר שלוקה ומשלם

גנב וטבח ביום הכיפורים תשלומי משלם ד' וה' .
אפילו שאין מיתת בית דין על טביחה ביום הכיפורים הרי יש בה מלקות. והרי אין אדם לוקה ומשלם? מתרת הגמרא, שהמשנה היא כרבי מאיר שסובר שאדם לוקה ומשלם¹⁵¹. שואלת הגמרא, אם המשנה כרבי מאיר אפילו אם טבח בשבת הגנב צריך לשלם תשלומי ארבעה וחמישה. ואם תאמר שרבי מאיר שסובר שאדם לוקה ומשלם מודה שאדם אינו מת ומשלם. קשה ממה ששנינו בברייתא, גנב וטבח בשבת גנב וטבח לעבודה זרה גנב שור הנסקל וטבחו משלם ארבעה וחמישה דברי רבי מאיר וחכמים פוטרים?

ר"מ מחייב ד' וה' בטובח בשבת ע"י מבארת הגמרא, שאין להקשות מהברייתא ההיא. אחר

שהרי רבי יעקב אמר בשם רבי יוחנן, ויש אומרים רבי ירמיה בשם רבי שמעון בן לקיש, רבי אבין, רבי אילעא וכל החבורה הקדושה משמו של רבי יוחנן שהברייתא מדברת בטובח על ידי אחר¹⁵². והגנב משלם תשלומי ארבעה וחמישה מפני שהשליח הוא שחייב מיתה. שואלת הגמרא, כיצד הגנב מתחייב לשלם ד' וה' על טביחתו של אחר? אמר רבא, שלומדים מהכתוב "וּטְבַחוּ אוּ מְכָרוּ", מה מכירה על ידי אחר אף טביחה על ידי אחר. שגנב משלם תשלומי ארבעה וחמישה גם כאשר הוא שחט על ידי שליח. דבי רבי ישמעאל למדו שהגנב חייב בטביחה על ידי אחר, מהריבוי של המלה "או" לרבות את השליח¹⁵³. ודבי חזקיה שנו שהמלה "פחת" באה לרבות את השליח.

הקשה מר זוטרא, האם יש דבר שאם היה עשה בעצמו היה פטור, ואם עשאו על ידי שליח יהיה חייב? אמר לו רב אשי, כשהגנב שחט בעצמו אינו פטור מפני שאינו חייב, אלא משום 'קים ליה בדרבה מיניה'.

שחיטה שאינה ראויה שואלת הגמרא, אם מעמידים את הברייתא בטובח על ידי אחר מהו טעמם של חכמים שפוטרים אותו מתשלומי ד' וה'? אומרת הגמרא, שחכמים הם רבי שמעון שאומר 'שחיטה שאינה

151 התוס' הקשו הרי בקנס משמע שלומדים ממוציא שם רע לוקה ומשלם. וי"ל שאם אי אפשר היה להקשות מה למוציא ש"ר שכן קנס היינו לומדים בכל מקום שלוקה ומשלם, והיינו דורשים את "כדי רשעתו" לרשעה אחרת. אבל כשאפשר לפרוך כך ומעמידים את "כדי רשעתו" שאין לוקה ומשלם לומדים לכל מקום, ועדים זוממים אינם לוקים ומשלמים אפ' בקנס. שהתורה אמרה שעדים זוממים אינם לוקים ומשלמים אפ' כשבשעה שהעידו שקר טבחו ומכרו. ויותר נראה ללמד מעדים זוממים מאשר ממוציא ש"ר, מפני שעיקר מלקות נאמר בלאו דחסימה הסמוך להם. תוס'.

152 ולרבה שאמר בפ' אלו נערות שלר"מ חידוש הוא בקנס שמת ומשלם ואי אפשר להעמיד את המשנה שפוטרת בטובח בשבת מד' וה' כר"מ. י"ל שרבה היה מעמיד את המשנה כשלא התרו בו כר' יוחנן שאמר שחייב מלקות שוגגים חייבים בתשלומים. תוס'.

153 מי שצריך את "או" לחלק לומד מ"תחת" לרבות את השליח. תוס'.

ראויה אין שמה שחיטה! שואלת הגמרא, שחיטה לעבודה זרה ושחיטת שור הנסקל שאסורים בהנאה¹⁵⁴ אינה 'שחיטה ראויה'. אבל אם טבח בשבת היא 'שחיטה ראויה'. שהרי שנינו במשנה, השוחט בשבת וביום הכיפורים אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה? עונה הגמרא, שחכמים סוברים כרבי יוחנן הסנדלר שאוסר את מעשה שבת במזיד באכילה לעולם. ששנינו במשנה, המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית. רבי יוחנן הסנדלר אומר, בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לאחרים ולא לו. במזיד, לא יאכל עולמית לכל.

וטעמו של רבי יוחנן הסנדלר, הוא כמו ששנה רבי חייא בפתחו של בית הנשיא. שלומדים מן הכתוב: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא" כמו שקדש אסור באכילה, כך מעשה שבת אסורים באכילה¹⁵⁵. ומהכתוב "לְכֶם" שלכם יהא, לומדים שמעשה שבת אינו אסור בהנאה כמו קדש. ומהכתוב "מִחֻלְיָהּ מוֹת יוֹמֹת", במזיד אמרתי ולא בשוגג, לומדים שמעשה שבת אסור באכילה רק במזיד ולא בשוגג.

רב אחא ורבינא האחד אמר
מדאורייתא והאחד אמר מדרבנן
רב אחא ורבינא אמר
באיסור. האחד אמר שמעשה שבת חל עליו
איסור מדאורייתא, והאחד אמר שמעשה שבת אסור מדרבנן. למי שאמר שאסור מדאורייתא, הלימוד הוא כמו שאמרנו. ומי שאמר שמעשה שבת אסור באכילה מדרבנן, סובר שלומדים מהכתוב "קֹדֶשׁ הוּא" היא קדש ולא מעשה¹⁵⁶. ולפי מי שאמר שמעשה שבת אסורים מדרבנן, מדוע חכמים פוטרים מד' והי'¹⁵⁷ משום שאינה שחיטה ראויה רק בשאר, בשוחט לעבודה זרה ובשוחט שור הנסקל¹⁵⁸.

ר"מ מחייב ד' והי' בשוחט לע"ז באומר שואלת הגמרא, מדוע רבי מאיר מחייב בשוחט בגמר טביחה הוא עובדה
לעבודה זרה, הרי מששחט בה מעט הבהמה נאסרה¹⁵⁹. וכאשר הוא שוחט את השאר ומסיים את השחיטה, הבהמה היא איסור הנאה, ואינו טובח את הבהמה של הבעלים? ואמר רבא, רבי מאיר מחייב בד' והי'

154 במסכת ע"ז אמרו אע"פ שהמשתחוה לבהמת חברו לא סרה עשה בה מעשה אסרה. רש"י. וסוגיה זו היא לפי מי שאמר בחולין שאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה. ולא אומרים לצעורי קא מכוון מפני שמדובר כשנתן רשות לשליח לשחוט כרצונו אפ' לע"ז ולא אומרים לצעורי קמכוון מפני שהשליח חושב שהוא הבעלים. תוס'.

155 אין להקשות שלא יכתבו לא קדש ולא לכם ונדע שאסורים מהכתוב "לא תאכל כל תועבה". מפני שהיינו אומרים שאפ' בשוגג. תוס'.

156 ואם לא היה כתוב לא "היא" ולא "קדש" מפני שהיינו אסורים באכילה מהכתוב "לא תאכל כל תועבה". תוס'.
157 היה אפשר לומר שלא דורשים או ותחת לרבות את השליח אלא שלא רצו לומר שחולקים בשליח. ומקשה תוס' הרי משמע מהגמרא שרוצה לומר שר' יוחנן סובר שחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא והרי שנינו במשנה שר"ש פוטר בשני אלו. שאפ' בדרבנן פוטרים בשחיטה שאינה ראויה. וי"ל שר' יוחנן דייק כך רק לפי חכמים ולא לפי רק לפי רב שמעון שסובר שחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא. תוס'.

158 אבל השוחט בשבת היא שחיטה ראויה וחייב ד' והי'.
159 אפילו למי שאומר שאינה לשחיטה אלא לבסוף הבהמה נאסרת במעט ששחט, מפני שהאיסור אינו תלוי בשחיטה אלא במעשה. ועל אותו מעט אינו חייב ד' והי' אפ' למי שאמר ישנהלשחיטה מתחילה ועד סוף כמו שהגמרא אומרת לקמן, וטבחו כולו באיסורא. תוס'.

באומר שהוא עובד את העבודה זרה בגמר השחיטה.

ר"מ מחייב כשהזיק בבית השומר בד' שואלת הגמרא, הרי בשוחט שור הנסקל הוא אסור בהנאה ואינו שוחט שור של הבעלים¹⁶⁰? אמר רבא, מדובר כשהבעלים מסרו לשומר והשור הזיק, והועד, ונגמר דינו כשהיה בבית השומר. ורבי מאיר סובר כרבי יעקב וסובר כרבי שמעון. כרבי יעקב שאמר שהשומר יכול להחזיר את השור לבעליו אפילו אחרי שנגמר דינו. וכרבי שמעון¹⁶¹ שאומר שגנב שאם גנב מבית הבעלים קדשים שחייב באחריותו חייב לשלם כפל, משום 'דבר הגורם למזון כמזון'¹⁶².

אמר רב כהנא, שהוא אמר שמועה זו לפני רב זביד מנהרדעא ושאל, האם אפשר להעמיד את המשנה כרבי מאיר ולא כרבי שמעון. הרי ממה ששנינו בסיפא של המשנה רבי שמעון פוטר בשני אלה משמע שרבי שמעון מודה בכל המשנה פרט לשני אלו? אמר לו, שאין ראייה אלא שרבי שמעון מודה בשוחט לרפואה ולכלבים שהוא חייב. מפני שהיא שחיטה ראויה כיון שאפשר לאכול את הבשר. אבל בשוחט ביום הכיפורים רבי שמעון פוטר מפני שאין לוקה ומשלם¹⁶³.

האם כשגנב שור של שני שותפים שאל רבא את רב נחמן, מה הדין בגנב שור של שני שותפים וטבחו לאחד מהם חייב ד' וה' שני שותפים וטבחו והודה לאחד מהם¹⁶⁴. ואחר כך באו עדים על הטביחה. האם הוא חייב לשלם לשותף השני את חלקו בתשלומי ד' וה'. האם הוא פטור מד' וה' כיון שכתוב: "חֲמִישָׁה בְּקָר יִשְׁלַם פְּתַח הַשּׁוֹר" ולא חמישה חצאי בקר. והרי אינו חייב לשלם לשותף שהודה לו שהרי הוא מודה בקנס שפטור. או שהתורה אמרה "חֲמִישָׁה בְּקָר" ואפילו חמישה חצאי בקר.

ואמר לו רב נחמן, שהתורה אמרה: "חֲמִישָׁה בְּקָר" ולא חמישה חצאי בקר, הקשה לו רבא ממה ששנינו במשנה, גנב משל אביו וטבח ומכר ואחר כך מת אביו משלם תשלומי ארבעה וחמישה. והרי כיון שאביו מת הוא כמו שקדם הודה לאחד מן השותפים. ובכל זאת הוא שנינו שמשלם תשלומי ד' וה'? אמר לו רב נחמן, מדובר כאן כשאביו עמד בדין.

160 תוס' הקשו מדוע צריך לומר שאינו של הבעלים הרי הוא מחתך בעפר בעלמא ואינהטביחה, כמו שאומרים בשוחט חטאת בשבת לשם ע"ז שחייב שלשה חטאות והקשו שלא יתחייב על שחוטו חוץ. וי"ל שגם שם הקשו רק משום שאינה ראויה לפתח אהל מועד. וי"ל שאינו נחשב שינוי מעשה. ואפילו שכתוב בטביחה ומכירה וטבחו י"ל שדנים שחיטה של עבירה משחיטה של עבירה ולא מטבחו טבח והכן. תוס'.

161 התוס' הקשו מדוע לא אמרו ר"מ לשיטתו שדן דין גרמי, וכל שכן שיחייב בדבר הגורם לממון שעיקרו ממון?. וי"ל שאפשר לומר סברא הפוכה שר"מ מחייב בגרמי כמו בשורף שטרותיו שהשטר הוא ממון לכל אדם ובמסכך גפנו על תבואה של חברו שהתבואה ראויה לכל אדם. אבל לא בדבר הגורם לממון שהוא ממון רק עבורו ולא עבור אחרים. תוס'.

162 כגון שאמר הרי עלי עולה והפריש את הבהמה הוזהר לעולתו. ואפילו שהוא ממון גבוה כיון שאם היה מת בידו היה חייב להביא קרבן אחר הוא נחשב כשלו. רש"י.

163 רש"י.

164 השאלה היתה לפי מי שסובר שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. תוס'.

ובסיפא שנינו ומת אביו ואחר כך
טבח אגב הרישא

והקשה לו רבא, הרי מאוקימתא זו משמע, שאם
אביו לא עמד בדין אינו משלם תשלומי ד' וה'.

ואם כן, מדוע בסיפא שנינו גנב משל אביו ומת ואחר כך טבח ומכר אינו משלם
תשלומי ד' וה', הרי המשנה יכלה לחלק בטבח ומכר ואחר כך מת אביו, בין אם
אביו עמד בדין ובין אם לא עמד בדין? ואמר לו רב נחמן, שהמשנה אומרת בסיפא
גנב משל אביו ומת אביו ואחר כך טבח ומכר, אגב מה ששנינו ברישא מקרה
הפוך, גנב משל אביו וטבח ומכר ואחר כך מת אביו.

ובבוקר אמר ר"נ חייב חמישה בקר ולמחרת בבוקר אמר לו רב נחמן, שהתורה אמרה
ואפילו חמישה חצאי בקר חמישה בקר ואפילו חמישה חצאי בקר. וחייב

לשלם לשותף האחר את חלקו. ואתמול 'לא אכלתי בשר שור';¹⁶⁵ ולא דקדקתי
היטב בטעמו של הדבר ולכן לא עניתי לך כך. ושאל אותו רבא מה ההבדל בין
הרישא לבין הסיפא, מדוע כשאביו מת ואחר כך טבח ומכר לא ישלם לאחיו את
חלקם? ואמר לו רב נחמן שברישא קוראים בו "וּטְבַחוּ" וטבחו כולו באיסור, אבל
בסיפא לא קוראים בו וטבחו כולו באיסור¹⁶⁶. כיון שהוא ירש את חלקו מאביו לפני
שטבח את השור הוא לא שחט את השור כולו באיסור.

165 היה שרוי בתענית. תוס'.

166 משמע שכפל יהיה חייב אפ' שלא עמד בדין, וגם ד' וה' היה חייב לולא המיעוט של וטבחו כולו באיסורא. ומכל הסוגיה משמע שאדם מוריש קנס לבניו. והקשה ריב"א מהגמרא בתחילת פ' נערה שנפתתה. וצ"ל שרבא ור"נ חולקים על הסוגיה שם וסוברים שאדם יכול להוריש לבניו שאר קנסות אע"ג שלא עמד בדין. אפילו שאינו מוריש קנס של אונס ופיתוי. מפני שאינו יכול להוריש לבניו את הדבר שממנו הקנס יוצא, את בתו. ור"י מפרש שאפשר לומר שרבא ור"נ לא חולקים על הסוגיה ששם. ומשנתנו כולה היא כשעמד בדין ואמרו לו חייב אתה ליתן שבכה"ג אדם מוריש קנס לבניו. והכוונה במה שאמרו שלא עמד בדין היא שלא אמרו לו צא תן לו, ועיין בתוס'.

